

УДК [378.147.091.31:37.041]:159.9.07
DOI: 10.31376/2410-0897-2021-1-45-41-47

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФЕНОМЕНУ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Барджадзе Руслана Володимирівна

аспірантка кафедри дошкільної освіти
Черкаський національний університет ім.Б.Хмельницького
e-mail: Ryslana1976@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-5041-3186

У статті розглянуто теоретичні засади визначення понять «самоосвіта», «самоосвітня діяльність», «компоненти самоосвітньої діяльності» у сучасних педагогічних студіях. Узагальнено різне тлумачення зазначених термінів, проаналізована структура і функції самоосвітньої діяльності, виокремлені раніше вітчизняними та зарубіжними науковцями, запропоновано власне узагальнене значення терміна «самоосвітня діяльність».

Ключові слова: самоосвіта, самоосвітня діяльність, складові самоосвітньої діяльності, самоосвітня діяльність майбутнього фахівця, майбутніх працівників охорони здоров'я.

Постановка проблеми. Актуальність розвитку самоосвітньої діяльності особистості в сучасному суспільстві обґрунтована низкою умов: стрімко змінюються соціокультурні та соціально-економічні ситуації, інноваційність усіх сфер життєдіяльності людини, глобалізація найважливіших сфер виробництва, посилення залежності кар'єри від освіти; збільшення швидкості старіння знань, розширення інформаційних потоків, підвищення залежності особистого успіху від освіти; нестабільність на ринку праці; постійні зміни статусу багатьох професій. Сучасні ринкові умови вимагають від освітнього закладу підвищення вимог до підготовки компетентних, висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців, які зможуть успішно конкурувати на сучасному фармацевтичному ринку праці. Цьому сприятиме формування і розвиток самоосвітньої діяльності майбутнього фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі другої половини ХХ – початку ХХІ ст. виокремлено кілька підходів до дослідження проблем самоосвіти:

- у контексті теорії безперервної самоосвіти (С. Вершловський, Н. Ничкало, С. Сисоєва, В. Тимошенко, А. Бодальов, А. Владіславлев, А. Даринський, В. Онушкін, В. Турченко та ін.);
- у теоріях і концепціях організації підвищення кваліфікації та підготовки кадрів (Т. Браже, М. Забірники, Ю. Кулюткін, В. Котляр, Г. Сухобська й ін.);
- у соціологічних дослідженнях (В. Артемов, Л. Колесніков, В. Турченко, Т. Ільїна, Г. Серіков та ін.);
- у контексті педагогічної та соціальної психології (А. Айзенберг, С. Архангельський, А. Громцева, П. Підкасистий, Б. Райський, Г. Щукіна та ін.).

Вимоги сучасного життя стали причиною підвищення значення самоосвіти в житті людини. Вона не просто стає предметом наукової уваги, самоосвіта є педагогічною концепцією, технологією. В умовах зростання обсягу знань, швидкого темпу розвитку технологій і суспільства ідея самоосвіти вже не піддається сумніву. Самоосвіта стала підсистемою, обов'язковим доповненням до системи освіти всіх рівнів. Пропонована наукова розвідка є доповненням до розгляду феномену самоосвіти в психолого-педагогічному контексті. Незважаючи на значний обсяг наукових праць із проблем самоосвітньої діяльності, поза увагою науковців залишається проблема організації самоосвітньої діяльності у професійній підготовці майбутніх фармацевтів. Зважаючи на все зазначене вище, актуалізується питання розкриття смислового поля самої категорії «самоосвітня діяльність». І тому **мета** нашого дослідження полягає в аналізі понять «самоосвіта», «самоосвітня діяльність» у сучасній науці та окреслення ролі самоосвітньої діяльності у професійному успішному зростанні майбутніх працівників охорони здоров'я та представлення характеристики основних її компонентів.

Виклад основного матеріалу. Сутність і зміст поняття «самоосвіта» сьогодні передбачає декілька аспектів його розгляду. Самоосвіту розглядають як процес зміни,

розвитку, вдосконалення особистості шляхом власних зусиль на основі системи знань і відносин, що склалася протягом життя; як спосіб оволодіння знаннями про світ і закономірності його розвитку на основі самостійної, систематичної цілеспрямованої роботи з першоджерелами, науковою, навчально-методичною та іншою літературою; як засіб професійного та особистісного зростання; форма нескінченного, безперервного оволодіння новими знаннями, вміннями, навичками, загальнокультурними і професійними компетенціями відповідно до мінливих умов життя, прискореного науково-технічного прогресу; як спеціально організовану в суспільстві систему умов і навчально-освітніх, методичних і наукових органів і установ, необхідних для розвитку людини; як один зі шляхів до власної освіченості в процесі освіти (результат); як систему знань, умінь, навичок, компетенцій, набутих у процесі самостійної роботи, без проходження систематичного курсу навчання в освітньому закладі тощо. Усі погляди на сутність зазначеної категорії не заперечують один іншого, деякі з них взаємодоповнюються, уточнюються.

Аналіз наукових студій засвідчує різноманітність трактування поняття «самоосвіта». Пояснення цього вбачаємо в тому, що певне наукове знання розглядає цю категорію відповідно до свого наукового змісту. У філософії утверджений погляд на самоосвіту як на процес пізнання, метою якого є самореалізація внутрішньо вільної особистості [1]. У соціологічних дослідженнях зазначена категорія розглядається як самостійна частина в системі освіти і як один із професійних обов'язків людини (В. Нечаєв, Г. Чернявська, О. Шукліна). Психологи вивчають самоосвіту як частину невпинного продуктивного процесу розвитку особистості (В. Козієв, А. Матюшкін). Педагоги розглядають самоосвіту як спеціально організовану, або самоорганізовану, цілеспрямовану, систематичну самостійну освітню діяльність (А. Громцева, Г. Коджаспірова, І. Колбаско, Б. Райський, Т. Юденко). Другою причиною різноманіття наукового погляду на самоосвіту є соціальність цього поняття. Особистість є продуктом певного історичного періоду розвитку суспільства, формує власну сферу знання, яка забезпечує її самозбереження та саморозвиток на основі умов і цінностей сьогодення. Ще однією причиною різноманіття визначень поняття «самоосвіта» вважається етапність самоосвітньої діяльності людини протягом життя. Самоосвітня діяльність змінює свої форми і методи відповідно до рівня розвитку особистості в процесі життєдіяльності.

Історичні й наукові джерела стверджують у думці, що самоосвіта є неодмінною формою розвитку особистості протягом усієї історії людства. Процес самоосвіти знаходить своє коріння в релігійних писаннях (Біблія, Коран) і зорієнтований на пошук і тлумачення істини в питаннях віри. Одне з перших визначень поняття «самоосвіта» було запропоновано Сократом (469–399 рр. до н.е.), який пов'язував його з процесом пізнання самого себе, самотворення на основі моральних цінностей. Саме в цьому Сократ убачав джерело людського щастя і основу процесу вдосконалення особистості. Великі філософи і мислителі стародавньої Греції Платон і Арістотель у своїх працях також розглядали питання самоосвіти. Так, Арістотель визначав самоосвіту як основу становлення особистості, яка націлена на пошук нових знань. Особливу роль питання освіти та самоосвіти відіграють в епоху Відродження, коли центром світобудови стає людина. У процесі розвитку суспільних відносин проблема самоосвіти набуває ще більшого значення в становленні людини як особистості. Із широким розповсюдженням в XV–XVI ст. книг у слов'янських країнах відбувся бурхливий розвиток самоосвіти, коли освіта стає базисом культури, а культура – підсумком самоосвіти. У кінці XIX ст. підходи до самоосвіти не були однорідними і відображали погляди певних прошарків інтелігенції, яка освітню діяльність у сфері самоосвіти розвивала у двох напрямках:

- створення посібників, інструкцій і науково-популярної літератури для народу, тобто найбільш вразливих верств суспільства, які отримали лише зачатки освіти в навчальних закладах нижчого типу;
- допомога освіченим людям, які закінчили середню або вищу школу, в самостійному здобутті знань.

У науковій літературі, що розвивалась на теренах СРСР, проблема самоосвіти

переважно висвітлюється в педагогічному і психологічному аспектах.

Самоосвіта – це самостійний спосіб отримання знань у певній галузі науки, мистецтва, техніки, політичного життя, культури, ремесла; це самостійна пізнавальна діяльність людини, спрямована на досягнення певних персональних значущих освітніх та культурних цілей: задоволення загальнокультурних запитів, пізнавальних інтересів у будь-якій сфері діяльності, підвищенні професійної кваліфікації тощо. Самоосвіта – умова особистого розвитку, самореалізації та є необхідною важливою складовою навчання протягом усього життя людини. Більш раннє потрактування самоосвіти подано в Українському педагогічному словнику [2], де під самоосвітою розуміється освіта, яка набувається у процесі самостійної роботи без проходження систематичного курсу навчання в стаціонарному навчальному закладі; самоосвіта є невід'ємною частиною систематичного навчання в стаціонарних закладах, сприяючи поглибленню, розширенню і більш міцному засвоєнню знань. Порівнюючи два потрактування зазначеної дефініції, варто наголосити на більш широкому розумінні самоосвіти, що містить Енциклопедія освіти, у зв'язку із соціальними вимогами, зміною освітньої парадигми на особистісно орієнтовану, змінами науково-технічних умов навчання і сфери застосування означеного поняття.

Сучасні педагогічні студії розглядають самоосвіту з різних позицій. Андрагогічний підхід наголошує на принципах навчання дорослих, які передбачають урахування соціального, життєвого, професійного досвіду особистості. Тому самоосвіта заснована на мотиві актуальності знань, яких бракує, як необхідної умови успішної діяльності особистості та функціонування в суспільстві.

Самоосвіта є елементом освіти (формальної, неформальної та інформальної), її важливість обговорюється через форми та методи її реалізації. До того ж підкреслюється суб'єктність особистості у здобутті актуальних знань – від постановки цілі до способів реалізації самоосвітньої діяльності, її регуляції й контролю.

Як спосіб самореалізації суб'єкта в пізнавально-освітній діяльності, самоосвіта означає розкриття його екзистенціальних, антропологічних і соціальних характеристик. Самоосвіта ініціює саморозвиток особистості, впливає на реалізацію її внутрішньої свободи і в цілому на самореалізацію, запобігає її саморуйнуванню. Самоосвіта – це «по-справжньому вільний і в той же час найбільш складний вид освітньої діяльності, оскільки пов'язаний із процедурами саморефлексії, самооцінки, самоідентифікації й виробленням умінь і навичок самостійно набувати актуальних знань і трансформувати їх у практичну діяльність» [3].

Отже, *самоосвіта – це психолого-педагогічний феномен, який реалізується в пізнавально-освітній діяльності суб'єктом умотивовано, цілеспрямовано і систематично та має результатом удосконалені знання та вміння в певній галузі*. Виходячи з того, що цей феномен є процесом, який відбувається завдяки активності індивіда, говорять про самоосвітню діяльність.

Самоосвіта піддається ретельному аналізу зарубіжними педагогами-науковцями Р. Брокетом (R. Brockett), С. Брукфілдом (S. Brookfield), М. Ноулзом (M. Knowles), Н. Саргантом (N. Sargant), А. Тафом (A. Toug) та ін. В англійській довідковій та енциклопедичній літературі немає прямої вказівки на термін «самоосвіта», проте вона містить низку термінів, пов'язаних із цим поняттям, а саме: self-managed learning, self-adjustable training, self-directed learning, self-education, the autonomous learner. Інші терміни, представлені в англійській довідковій літературі – selfplanned, self-culture, independent study, individual study, також описують здобуття освіти за допомогою самоосвіти. Варто зазначити, що німецька наукова спільнота розглядає самоосвіту в безпосередньому зв'язку з безперервною освітою і є її невід'ємною частиною, її умовою.

У роботах американських учених С. Меріан і Р. Каффарелла самоосвіта трактується як така форма навчання, в якій здобувачам освіти потрібно нести основну відповідальність за плануванням, виконанням та оцінюванням свого досвіду навчання.

Відомий учений Чарльз Хейс трактує процес самоосвіти як джерело життєвої сили і дотримується ідеї, що потрібно контролювати своє самонавчання і приймати самоосвіту в якості життєвого пріоритету [4].

Зокрема, М. Ноулз, американський учений, описує самоосвіту як процес, в якому особистість за допомогою або без допомоги інших бере на себе ініціативу виявлення власних освітніх потреб, визначення освітніх цілей, забезпечення людськими і матеріальними ресурсами, джерелами для навчання, вибору і впровадження відповідних освітніх стратегій і оцінювання результатів. М. Ноулз зазначає, що, по-перше, студенти, що беруть на себе ініціативу в навчанні (proactive learners), здобувають більше знань і навчаються краще, ніж ті, які чекають, поки їх навчать (reactive learners). Такі студенти навчаються більш цілеспрямовано і з більшою мотивацією. Вони також мають тенденцію зберігати і застосовувати те, що вони вивчали, краще і довше, ніж ті, кого навчають. По-друге, як зазначає вчений, самоосвіта більше гармоніює з природними процесами психологічного розвитку людини. Невід'ємною стороною зрілості особистості є розвиток здатності брати відповідальність за своє життя, виховання в собі самостійності. По-третє, багато сучасних освітніх програм покладають серйозну відповідальність на самих здобувачів освіти у прийнятті ними активної позиції в навчанні. Студенти, які починають навчатися за цими програмами без навичок самоосвіти, відчують гнів, роздратування, і, як часто це буває, на них очікує провал у навчальному процесі так само, як і їхніх учителів [5].

Сучасні науковці під самоосвітою переважно розуміють специфічний вид діяльності, здійснюваної особистістю на добровільних засадах із метою задоволення пізнавальних потреб або поліпшення своїх особистісних властивостей і здібностей. У такому трактуванні самоосвіти підкреслюється її діяльнісна сторона, яка, однак, здійснюється відповідно до задумів самої особистості. Це означає, що цілі самоосвіти визначаються самою особистістю або сприймаються нею як власні. Суть самоосвіти полягає в тому, що особистість є суб'єктом своєї діяльності щодо досягнення внутрішньо засвоєних нею цілей, які й становлять основний мотив самоосвітньої діяльності.

З огляду на зміни в цільових характеристиках професійної підготовки сучасних фахівців уважають, що самоосвіта – це цілеспрямована, самостійна, пізнавальна, практико-орієнтована діяльність з розширення наявних знань і компетенцій, набуття нових знань і формування сучасних компетенцій в одній або декількох сферах людської життєдіяльності, самовдосконалення особистості протягом усього життя [6].

До головних ознак самоосвіти Т. Волобуєва відносить: здобуття знань як додаткова до основного заняття пізнавальна діяльність особистості, яка пов'язана й взаємообумовлена нею; оволодіння знаннями за власною ініціативою стосовно змісту, обсягу, джерел, форм, тривалості та часу проведення занять, незалежного від будь-якого закладу освіти, проте з використанням певних програм, консультацій та інших видів керівництва й допомоги відповідних фахівців; вирішальне місце в оволодінні знаннями посідає індивідуальна самостійна пізнавальна діяльність, хоча не виключаються й колективні форми [7].

Аналізуючи наукову літературу, констатуємо, що в науково-методичних джерелах не зовсім чітко визначається межа між дефініціями «самостійна робота», «самостійна навчально-пізнавальна діяльність», «самоосвіта». Інколи відбувається підміна понять, використання їх як синонімів. Дослідники доходять висновку, що категорію самоосвіти майбутнього фахівця не можна ототожнювати з таким поняттям, як самостійна робота. Самоосвіта подібна до самовдосконалення, є цілеспрямованою добровільною діяльністю із вдосконалення особистості в пізнавальній і професійній діяльності з використанням форм самостійної та науково-дослідницької роботи. Самостійною навчальною діяльністю називають різноманітні види індивідуальної й колективної навчальної діяльності, яка здійснюється на навчальних заняттях або поза ними за завданнями викладача, під його керівництвом, однак без його безпосередньої участі. Реалізація настанов ззовні вимагає від особистості, яка навчається, активної розумової діяльності, самостійного виконання різних пізнавальних завдань, застосування раніше засвоєних знань на основі педагогічного керівництва. Самостійну роботу, яка здійснюється студентом під керівництвом викладача, а в деяких випадках при його опосередкованій участі, доречно розглядати як один із засобів, як необхідний і обов'язковий елемент самоосвіти. Участь керівника в самоосвітній діяльності визначенням спеціально не зумовлюється: самоосвіта може

здійснюватися за участю керівника або без неї, наприклад, під час самостійної роботи. Принципова відмінність між самоосвітою та самостійною роботою, як зазначає Н. Сидорчук [8], полягає в тому, що в ході самоосвітньої діяльності особистість є суб'єктом своєї діяльності щодо досягнення самостійно визначених цілей, які й становлять головний мотив самоосвітньої діяльності, в ході ж самостійної роботи цілі перед здобувачем освіти ставить керівник.

Самоосвітня діяльність побудована на принципах, які реалізуються через загальноприйняті закономірності, що лежать в основі функціонування самого процесу, а в кінцевому рахунку перетворюються на конкретні методи організації самоосвіти. Знання принципів самоосвіти дозволяє побудувати ефективну систему методів і певну технологію прийомів її реалізації здобувачем освіти у закладах вищої освіти. До них віднесено: принцип розвитку і саморозвитку, принцип діяльності, безперервність, цілеспрямованість, інтегративність, взаємозв'язок і системність, доступність, принцип випереджувального характеру, перманентність переходу від низького рівня до вищого, варіативність, принцип самоврядування, самоконтролю, індивідуалізації та інші.

Під компонентами самоосвітньої діяльності варто розуміти його складові. Аналіз досліджень проблеми самоосвітньої діяльності засвідчив різні підходи до диференціації компонентного складу даної категорії. Поняття самоосвітньої діяльності розглядається в наукових студіях у більш вузькому та більш глобальному значеннях. Так, М. Князева подає два трактування даного поняття. У зв'язку з цим розумінням особистість включається як у самостійну пізнавальну діяльність, так і в інші види діяльності, що дозволяють вирішити завдання побудови нового «образу Я» і втілення його в реальність.

В. Давидов виокремлює такі складові самоосвіти: мотиваційну, орієнтаційну, операційну, емоційно-вольову, оцінну, психомоторну. Таким чином, важливо, щоб суб'єкт був зацікавлений у самостійній навчальній діяльності, знав особливості й умови цього процесу, володів методами і прийомами самоосвітньої діяльності, був упевнений у собі, був здатний виявляти активність і чітко уявляв образ майбутніх дій, а також володів методами самоконтролю.

В одній зі своїх робіт педагог П. Підкасистий обґрунтовує структурні компоненти самоосвітньої діяльності: мотиваційно-смісловий, когнітивний, організаційно-діяльнісний і оцінно-рефлексивний. Зокрема, мотиваційно-смісловий компонент передбачає позитивне ставлення студента до самоосвітньої діяльності, когнітивний – наявність системи знань, організаційно-діяльнісний – планування і регулювання самоосвітньої діяльності, а рефлексивний – здатність до самоаналізу і самооцінювання.

Спираючись на аналіз наукових студій, Т. Квітка й О. Коновал виокремлюють складові структури самоосвітньої діяльності, а саме: інтелектуальний потенціал (знання основ теорії пізнання, система предметних знань); цілепокладання на основі осмислення цінності самоосвіти і позитивної мотивації до самоперетворення; проектування змісту самоосвітньої діяльності; вибір форм, методів і засобів самоосвітньої діяльності; виконавські дії в процесі самоосвітньої діяльності; самоконтроль, самооцінювання, рефлексія самоосвітньої діяльності.

Аналізуючи структуру і функції самоосвітньої діяльності, науковці виокремили її сутнісні характеристики, зокрема, С. Косарева виокремила такі з них, як пізнавальна потреба; високий ступінь свідомості; високий ступінь внутрішньої вмотивованості; високий ступінь самостійності; цілеспрямованість діяльності; систематичність та планованість; відсутність детального керівництва викладачем; добровільність; вибірковість; високий ступінь організованості; повне розкриття особи як суб'єкта діяльності; унікальність.

Щодо самоосвітньої діяльності в процесі професійної підготовки фахівців у сфері охорони здоров'я, то А. Добровольська [9] виокремила вісім структурних компонентів самоосвітньої діяльності майбутніх лікарів і провізорів у процесі формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «ЄСКГ» Європейський стандарт комп'ютерної грамотності, «МІ» Медична інформатика, «ІТФ» Інформаційні технології у фармації, «КМФ» Комп'ютерне моделювання у фармації. До них дослідниця зарахувала та обґрунтувала такі: мотиваційний, орієнтаційний, організаційний, процесуальний, когнітивний, ціннісно-вольовий, оцінний та рефлексивний компоненти

Отже, спираючись на викладене вище, можемо стверджувати, що представлені варіанти структурування самоосвітньої діяльності науковцями засвідчують умовне розподілення цієї категорії на самостійне оволодіння знаннями та свідоме творення власної особистості.

Висновки. Аналіз науково-педагогічної літератури засвідчив, що самоосвіта є неодмінною формою розвитку особистості протягом усієї історії людства. Множинність поглядів на феномен самоосвіти обґрунтована змістом конкретної науки (філософія, соціологія, психологія, педагогіка), соціальною природою цього поняття; наявністю етапності самоосвітньої діяльності. Незважаючи на це, всі науковці доходять висновку, що самоосвіта – це інтегративний вид діяльності особистості, складова навчання фахівця протягом усього життя. Самоосвітня діяльність реалізується через загальноприйняті закономірності функціонування самого процесу та складається з низки елементів, які теж є варіативними.

Перспективами наших подальших досліджень є визначення сутності й складу самоосвітньої діяльності майбутнього фахівця за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація».

Список використаної літератури

1. Бурлука О. В. Самоосвіта особистості як спосіб формування стратегії життя. *Науковий вісник. Серія: Філософія*. Харків: ХНПУ, 2018. Вип. 51 С. 98–109.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / за ред. С. У. Гончаренка. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
3. Герасимова О. І. Самоосвітня компетентність студентів як складова професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. *Вісник психології і педагогіки / Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, Інститут людини*. Київ, 2015. Вип.16.
4. Hayes C. Beyond the American Dream. Lifelong learning and the search for meaning in a postmodern world, Wasilla: Autodidactic Press. 1998. 365 p.
5. Knowles M. Self-Directed Learning. A guide for learners and teachers, Englewood Cliffs: Prentice Hall. Cambridge. 1975. 135 p.
6. Сагітова Р. Р. Формирование самообразовательной компетенции студентов вуза в процессе обучения иностранным языкам: монография. Казань: Изд-во «Отечество», 2017. 124 с.
7. Волобуєва Т. Б. Самоосвітня діяльність керівника. Харків: Основа, 2005. 112 с.
8. Сидорчук Н. Г. Самоосвіта як форма організації навчання у системі освіти дорослих. *Андрогогічний вісник: Наукове електронне періодичне видання*. 2014. Вип. 5. С. 179–183.
9. Квитка Т. В., Коновал А.А. Непрерывное педагогическое образование в трансграничном пространстве. *Вестник АлтГПА*. 2015. С. 30–34.
10. Добровольська А. М. Формування в майбутніх лікарів і провізорів готовності до самоосвіти в межах розробленої моделі. *Наука і освіта*. 2016. № 10. С. 138–149.

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FUNDAMENTALS OF THE PHENOMENON OF SELF-EDUCATIONAL ACTIVITY IN PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL RESEARCH

Barjadze Ruslana

Postgraduate Student of Preschool Education Department
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

Introduction. *The topicality of the development of individual self-educational activity of a person in modern society is justified by a set of conditions: rapidly changing socio-cultural and socio-economic situations, innovation of all services of human life, globalization of major manufacturing enterprises, increasing dependence of career on education; rate of knowledge aging, expansion of information flows, increase of dependence of the person of success on education; instability in the labor market; constant changes in the status of many professions. Modern market conditions require the educational institution to increase the requirements for the training of competent, highly qualified, competitive professionals who will be able to compete in the modern pharmaceutical labor market successfully. It will be facilitated by the formation and development of future specialist's self-educational activities.*

Purpose. *The requirements of modern life have led to an increase of the importance of self-education in human life. It becomes not only the subject of scientific attention; self-education is a pedagogical concept, technology. In the context of growing knowledge, rapid development of*

technology and society, the idea of self-education is no longer in doubt. Self-education has become a subsystem, a mandatory complement to the education system at all levels. The proposed scientific research is an addition to the consideration of the phenomenon of self-education in the psychological and pedagogical context.

Methods. The study of various sources is based on the following methods: analysis, synthesis, classification, generalization, systematization, specification, comparison and others.

Results. Summarizing the information stated in the article, we note that the phenomenon of self-educational activity means a system consisting of the following elements:

- subjects of the educational process;
- deep knowledge that makes the base of subjective activity;
- effective motives, stable cognitive interests, attitudes, awareness of the importance of continuous replenishment of knowledge;
- skills of independent mastering of knowledge using different sources and different forms of self-education;
- prognostic skills, defining goals and choosing ways to solve them;
- ability to independently organize cognitive activity, choose sources of knowledge and forms of self-education, make a plan, organize self-training, master the methods of self-control, self-assessment;
- intentions for self-education.

Originality. The definition of the phenomenon of self-educational activity in psychological and pedagogical researches according to modern sources is systematized and the author's definition of the phenomenon of self-educational activity on the basis of the analysis of scientific literature is given. Ways for the further study of this problem are identified.

Conclusion. Studying various sources of information, the presented options for structuring self-educational activities by scientists testify the conditional division of this category into independent mastery of knowledge and conscious creation of the future specialist's own personality.

Keywords. self-education, self-educational activity, components of self-educational activity, self-educational activity of the future specialist, future healthcare workers.

References

1. Burluka O. V. (2018). Samoosvita osobystosti yak sposib formuvannya stratehii zhyttia [Self-education of the individual as a way of forming a life strategy]. *Naukovyi visnyk. Seriya «Filosofia»*, (51), 98-109. [in Ukrainian].
2. Honcharenko S. U. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian pedagogical dictionary]. Honcharenko S.U. (Ed.). Kyiv : Lybid. [in Ukrainian].
3. Herasymova O. I. (2015). Samoosvitnia kompetentnist studentiv yak skladova profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly [Self-educational competence of students as a component of professional competence of the future primary school teacher]. *Visnyk psykholohii i pedahohiky. Pedahohichnyi instytut Kyivskoho universytetu imeni Borysa Hrinchenka, Instytut liudyny*, (16). [in Ukrainian].
4. Hayes C. (1998) *Beyond the American Dream*. Lifelong learning and the search for meaning in a postmodern world, Wasilla: Autodidactic Press.
5. Knowles M. (1975). *Self-Directed Learning*. A guide for learners and teachers, Englewood Cliffs: Prentice Hall. Cambridge.
6. Sagitova R. R. (2017). *Formirovanie samoobrazovatelnoy kompetencii studentov vuza v processe obucheniya inostrannym yazykam* [Formation of self-educational competence of university students in the process of teaching foreign languages]. Kazan: Iz-vo «Otechestvo». [in Russian].
7. Volobuieva T. B. (2005). *Samoosvitnia diialnist kerivnyka* [Self-educational activity of the head]. Kharkiv: Osnova. [in Ukrainian].
8. Sydorhuk N. H. (2014). Samoosvita yak forma orhanizatsii navchannia u systemi osvity doroslykh [Self-education is a form of organization of education in systems of education for grown-ups]. *Andrahohichnyi visnyk: Naukove elektronne periodychnye vydannia*, (5), 179-183. [in Ukrainian].
9. Kvitka T. V., Konoval A. A. (2015). *Vestnik AltGPA: nepreryvnoe pedagogicheskoe obrazovanie v transgranichnom prostranstve* [AltGPA Bulletin: Continuing Pedagogical Education in a Cross-Border Space]. [in Russian].
10. Dobrovolska A. M. (2016). Formuvannia v maibutnikh likariv i provizoriv hotovnosti do samoosvity v mezhakh rozroblenoї modeli [Formation of future doctors and pharmacists readiness for self-education within the developed model]. *Nauka i osvita*, (10), 138-149. [in Ukrainian].

Отримано редакцією 15.04.2021 р.